

TÜRKİYE ERMENİLERİNİ DİASPORALAŞTIRMA ÇABALARI - I

AVİM

Ermeniler yüzyıllar öncesinden dünyanın çeşitli yerlerine yerleşmiş ve kendilerine yaşam alanları yaratmışlardır. Yani genel kanının aksine Ermeni Diasporası olarak adlandırılan topluluk aslında 1915 Ermeni Sevk ve İskanı sonrasında ortaya çıkmamış, çok daha uzun bir zaman öncesinden oluşmaya başlamıştır. Tüm insanlık için geçerli olduğu gibi Ermeniler de yaşadıkları toprakların kültüründen ve tarihi ve siyasi süreçlerinden etkilenmiş, bu çerçevede birbirlerinden belli ölçülerde farklılaşmışlardır. Ancak günümüzde genel bir sınıflandırma yapmak gerekirse, Ermenileri düşünce ve davranış yapıları bakımından üç kategoriye ayırmak mümkündür: 1) Türkiye Ermenileri, 2) Ermenistan Ermenileri ve 3) Diaspora Ermenileri.

1915 Ermeni Sevk ve İskanının 50inci yıl dönümü olan 1965 yılından itibaren özellikle diaspora Ermenilerinde Türkiye'ye ve Türklere yaklaşım bakımından radikal ve oldukça olumsuz bir değişim gözlemlenmiştir. Diaspora Ermenileri genç yaştan itibaren sürekli olarak gerçeklerden kopuk, saplantılı söylemlere maruz kalmaya başlamıştır. Bu yanlış eğitim sonucu olarak pek çok masum insanın acımasızca canını alan terörist gruplar kurulmuş ve teröristler yüceltilir hale gelmiştir. Bu bağlamda Türk-Ermeni ilişkilerinin olumlu bir yönde ilerlemesini aşırı tutumlarıyla diaspora Ermenileri baltalamıştır. Oysa Türkiye Ermenileri, Türkiyede nesillerdir ülkenin geri kalanıyla ortak yaşamının getirdiği birikimle diaspora Ermenilerinin bu aşırılıklarına geçit vermemişlerdir. Sonuç olarak diaspora Ermenileri zaman içerisinde yaşadıkları ülkelerde asimile olmaya ve kendi dillerinden ve dinlerinden kopmaya başlamışlar ve ortak kimlik ve paydayı yaratmak için son çare olarak Türklere karşı nefrete tutunur hale gelmişlerdir. Türkiye Ermenileri böyle bir yozlaşma sürecinin kendi aralarında kök salmasına müsaade etmemişler, kimliklerini eşit vatandaşları oldukları Türkiyede bulmuşlardır.

Diaspora Ermenileri ve onların çizgisinde yayın yapan gazeteler ise, Türkiye Ermenilerini kendi taraflarına çekmek (diasporalaştırmak) amacıyla kararlı bir şekilde faaliyet yürütmektedirler. Bunun son örneklerinden bir tanesi hâlâ tamamlanamamış olan Türkiye Ermenileri Patriği (İstanbul Ermeni Patriği) seçim sürecinde yaşanmıştır.[1] Patrik Genel Vekili Aram Ateşyan ve Türkiye Ermenileri Vakıfları Birliği Başkanı ve Yedikule Surp Pırgıç Ermeni Hastanesi Vakfı Başkanı Bedros Şirinoğlu gibi patrik seçim sürecinde teamüllere uygun bir şekilde Devletle uyum içerisinde hareket edilmesi gerektiğini savunan kişiler hedef haline getirilmiştir.[2] Öte yandan diaspora zihniyetinin temsilcisi olan ve hakkında pek çok soru işareti bulunan Almanyadaki Ermenilerin ruhani önderi Başpiskopos Karekin Bekçiyen gibi Devletle iktidar mücadelesine girişen kişiler ön plana çıkartılmaya

çalışılmıştır. Hedef, yapıcı Türkiye Ermenileri zihniyetinin terk edilip, kavgacı diaspora Ermeni zihniyetinin benimsenmesinin teşvik edilmesi olmuştur. Başpiskopos Bekçyan üzerinden yürütülen stratejinin patrik seçim sürecinde yenilgiye uğraması sonrasında bile Türkiye Ermenilerinin diasporalaştırması çabaları farklı söylemlerin ortaya konulmasıyla devam etmiştir.

Mevcut yayın politikası ve yer verdiği haberler göz önünde bulundurulursa, Agos gazetesinin bu diasporalaştırma çabaları için bir araç haline geldiği söylenebilir. Buna verilebilecek bir örnek Agosun yakın zamanda Ermeni Apostolik Kilisesi Amerika Doğu Episkoposluk Bölgesi Temsilcisi Vicken Aykazyan ile yayınladığı röportajdır.[3] Agosun Türkiye'deki patrik seçimleri konusunda ne düşünüyorsunuz? sorusuna verdiği cevapta Aykazyan, Türkiye Ermenilerinin bir topluluk olarak zayıfladıklarını ve lider eksikliği yaşadığını belirtmiştir. Aykazyan, Başepiskopos Bekçyanın *değabah* (kayyum/patrik kaymakamı) unvanının Devlet tarafından tanınmaması üzerine görevini bırakması ve Patrik Genel Vekili Ateşyanın görevine tekrar gelmesine tepki göstermiş, Türkiye Ermenilerini sessiz kalmak ve hiçbir şey yapmamakla suçlamıştır. Aykazyana göre Türkiye Ermenilerinin bu meseleyi protesto ederek tüm dünyaya duyurmaları gerekirdi. Yani Aykazyana göre yerel bir meselenin uluslararasılaştırılması gerekirdi. Son olarak Aykazyan kendince Türkiye Ermenilerini övmüş ve şunu ifade etmiştir: Bugüne kadar çekinmeden derim ki, bizim İstanbul Ermeni toplumu, diasporadaki Ermeni toplumu[nun] kremidir.[4] Aykazyan bu sözleriyle Türkiye Ermenilerine siz Türkiye'nin bir unsuru olmaktan ziyade Diasporanın unsurunuz diyerek onları Türkiye'ye yabancılaştırmaya çalışmıştır. Oysa Türkiye Ermenileri, Türkiye'nin öz unsurlarından birisidir ve atalarının yaşadığı topraklarda yaşamaktadırlar. Türkiye Ermenileri ile diaspora Ermenileri arasında var olan düşünce ve davranış farklılıkları itibarıyla, Türkiye Ermenilerini Diasporaya dahil etmeye çalışmak hem gerçekçi değildir hem de art niyetli bir girişimdir.

Türkiye Ermenileri için her şeyin sorunsuz bir şekilde ilerlediği iddia edilmemektedir. Türkiye Ermenilerinin yayın organlarından birisi olan Luys dergisi yazarı Garbis Keşişoğlunun belirttiği gibi, sayıca az olan Türkiye'deki Ermeni topluluğunun (cemaatinin) eğitim, katılım ve dayanışma konusunda ciddi bir yeniden yapılanmaya sürecine gitmesi gerekmektedir.[5] Ancak Keşişoğlunun belirttiği gibi, böyle bir yapılanmayı devreye sokmak yerine bazı kesimler Patrik Genel Vekili Ateşyana saldırmaya devam etmekte ve körü körüne hâlâ Başepiskopos Bekçyanı savunmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla bazı kesimler Diaspora usulü yapıcı bir faaliyette bulunmak yerine Devletle ve kendi cemaatleriyle kavga etmekle meşguldür.

Daha önce pek çok yazımızda belirttiğimiz gibi,[6] Agos gazetesi, genel yayın yönetmeni Hrant Dink'in katledilmesinden bu yana, Ermeni diasporasının ağzıyla yayın yapmaya başlamıştır. Aslında Dink döneminde bile Agos gazetesi, Türkiye Ermeni topluluğu mensuplarıyla önemli sürtüşmeler yaşamaktaydı. Örnek olarak gazetenin kurucuları arasında bulunan Türkiye Ermenileri Patriği II. Mesrob Mutafyan (hastalığı sebebiyle toplumsal hayattan tamamen çekilmiş ve annesi vasi olarak atanmıştır), 2006 yılında verdiği bir mülakatta Hrant Dink'in beyanatlarıyla Ermeni topluluğunu aşağıladığını savunmuş ve Agos gazetesiyle ilgili şu açıklamayı yapmıştı: Agos kurucularını ve yayın kurulu üyelerini kaybederek bir anlamda cemaat gazetesi işlevini de yitirmiş, Sayın Dink'in

hakimiyetinde şahsî yayın organı haline dönüşmüştür.[7] Görünüşe bakılacak olursa Agos gazetesi günümüzde Dink dönemindeki eleştirilen yayın politikasının da ötesine geçmiş ve daha aşırı bir çizgede ilerler hale gelmiştir. Bu bağlamda Agosun ve benzer yayınlar yapan yayın organlarının, Türkiye Ermenilerine yönelik diasporalaştırma çabaları konusunda yakından takip edilmesinde fayda vardır.

*Fotoğraf: Ermeni Apostolik Kilisesi Amerika Doğu Episkoposluk Bölgesi Temsilcisi Vicken Aykazyan

[1] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçim Sürecinde Başa Dönüldü, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2018/10, 2 Mayıs 2018, <https://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIM-SURECINDE-BASA-DONULDU>

[2] Örnek olarak bakınız: AVİM, Bedros Şirinoğlu Hedef Gösteriliyor, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2018/71, 28 Eylül 2018, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/BEDROS-SIRINOGLU-HEDEF-GOSTERILİYOR> ; Hovnan Srpazandan açıklama, *Agos*, Sayı 1174, 14 Aralık 2018, s. 7.

[3] Ermeni toplumu değabah krizinde gerekli tepkiyi gösteremedi, *Agos*, Sayı 1175, 21 Aralık 2018, s. 16.

[4] Ermeni toplumu değabah krizinde gerekli tepkiyi gösteremedi.

[5] Garbis Keşişoğlu, Cemaatimizin Yeniden Yapılanması lazım (12), *Luys*, 15 Kasım 2018, s. 5.

[6] AVİM, Agos ve Ararat Vurgusu, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2018/77, 11 Ekim 2018, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/AGOS-VE-ARARAT-VURGUSU>

[7] Lraper: `ERMENİ CEMAATİNİ AŞAĞILIYOR´, *HyeTert*, 23 Mart 2006, <https://hyetert.org/2006/03/23/lraper-ermeni-cemaatini-asagiliyor/>

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "TÜRKİYE ERMENİLERİNİ DİASPORALAŞTIRMA ÇABALARI - I." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2019 / 6. Ocak 15. Erişim Haziran 29, 2026. <https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERINI-DIASPORALASTIRMA-CABALARI-I>



Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır